

Koszmarne sny po walijskich grzankach

29 kwietnia 2019

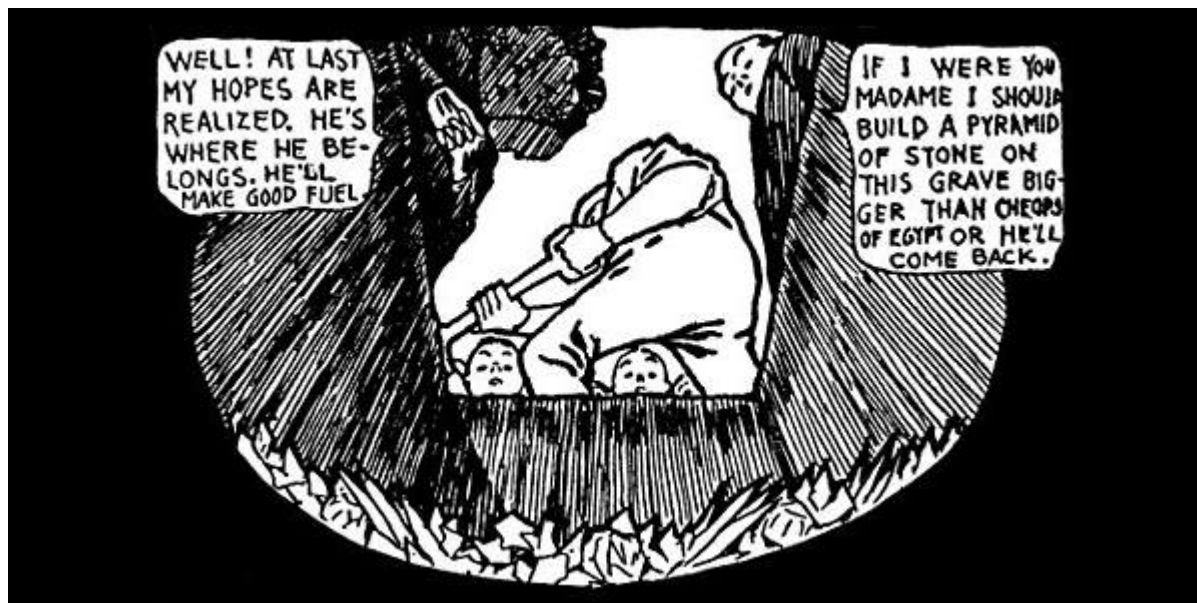
„Senna zmora głodomora” („Dreams of the Rarebit Fiend”) to pasek komiksowy amerykańskiego rysownika Zenasa Winsora McCaya. Pierwszy epizod ukazał się 10 września 1904 roku. Był to drugi odnoszący sukcesy pasek McCaya po „Little Sammy Sneeze” („Kichnięcie małego Sammy’ego”). Dzięki temu ostatniemu dostał posadę rysownika w „New York Herald”. „Senna zmora głodomora” była publikowana w „Evening Telegram”, gazecie wydawanej przez „Heralda”. Ze względu na podpisaną umowę, McCay podpisywał pasek pseudonimem „Silas”.

Pasek nie miał ciągłej historii, ani powracających postaci, lecz miał powracający temat: postać śniła koszmara, zazwyczaj po zjedzeniu walijskiej grzanki z serem, i budziła się w ostatnim kadrze żałując posiłku. Sen często zdradzał nienajlepsze strony psychiki śniących – ich fobie, hipokryzję, niepokoje i mroczne fantazje. Stanowiło to duży kontrast w stosunku do kolorowych, fantastycznych snów w sztandarowym pasku „Mały Nemo w Krainie Snu”, którego publikacja rozpoczęła się w 1905 roku. Grupą docelową „Nemo” były dzieci, a „Senna zmora głodomora” była skierowana do dorosłych.

Wprowadzenie

Winsor McCay po raz pierwszy zaprezentował „Senną zmore głodomora” w 1904 roku, rok przed rozbrykanymi snami w „Małym Nemo w Krainie Snów” i całą generację przed artystami ruchu surrealistycznego, którzy pokazali publice sferę nieświadomości. W pasku nie pojawiały się powracające postacie (nie licząc kilku odcinków), ale miał pewną myśl przewodnią: bohater odcinka po zjedzeniu grzanki z serem poznawał mroczniejszą stronę swojej psychiki. Pasek zaczynał się zazwyczaj absurdalną sytuacją, która stawała się coraz bardziej absurdalna, aż śniący budził się w ostatnim kadrze. Niektóre były irracjonalne: słonie spadające z sufitu czy walczące ze sobą futra z norek dwóch kobiet. Inne były bardziej niepokojące: postacie były rozczłonkowywane, grzebane żywcem z perspektywy zmarłego, zasadzane i stające się drzewem (jak matka pewnego dziecka). W niektórych paskach śniący był widzem oglądającym fantastyczne lub straszne rzeczy przydarzające się jemu lub jego bliskim. Bohaterowie to z reguły przedstawiciele miejskiej burżuazji, których autor straszył publicznym upokorzeniem lub utratą społecznej reputacji.

„Senna zmora głodomora” to jedyny pasek McCaya obejmujący tematy społeczne, polityczne lub związane z ówczesnym życiem.

Poruszał temat przywódców religijnych, politycznych, mody, alkoholizmu, bezdomności, samobójstw i nie tylko, podczas gdy inne paski były czysto fantastyczne lub miały nieokreślone, ponadczasowe tło. Pasek odnosił się do ówczesnych wydarzeń, takich jak wybór Theodore'a Roosevelta na prezydenta (1904), budowa Flatiron Building (1902) i hotelu St. Regis (1904) w Nowym Jorku, czy wojna rosyjsko-japońska tocząca się w latach 1904–1905.

Walijska grzanka z serem to danie zazwyczaj składające się z tłustego sera doprawionego chili i musztardą, podawanego w postaci roztopionej na toście. McCay używa jej pomimo jej nieszkodliwości – teoretyk kultury Scott Bukatman uważa, że grzanka z serem nie jest typem potrawy kojarzącej się z koszmarami.

W porównaniu z „Małym Nemo w Krainie Snów”, rysunki w paskach „Sennej zmory głodomora” mają ubogie tła i zazwyczaj są rysowane ze statycznej perspektywy. Treść „Sennej zmory” odgrywała znacznie większą rolę niż w „Małym Nemo”, który koncentrował się na pięknych wizualizacjach. Sny w „Małym Nemo” były skierowane do dzieci, a „Senna zmora głodomora” poruszała dorosłą tematykę – budzenie zażenowania w społeczeństwie, strach przed śmiercią i szaleństwem itp. Niektóre ze snów w obydwu paskach były fantazjami o spełnianiu życzeń.

Inaczej, niż większość pasków komiksowych z tamtej epoki, „Senna zmora głodomora” nie jest paskiem humorystycznym ani eskapistycznym. Uwydatnia ona ciemniejszą stronę ludzkiego społeczeństwa – hipokryzję, fałsz, fobie i niepokój. Często serwuje kąśliwy komentarz społeczny i pokazuje kwestie małżeńskie, finansowe i religijne w negatywnym świetle. McCay był zainteresowany przesuwaniem granic formalnych, a zabawna autoreferencyjność odgrywała rolę w wielu innych paskach. Postacie czasami zwracały się do autora, który wystąpił w komiksie, lub do czytelnika. Chociaż ta autoreferencyjność jest częsta w „Sennej zmorze głodomora”, nie pojawia się w

innych komiksach McCaya.

W przeciwieństwie do starannych rysunków liternictwo w dymkach, tak jak w innych pracach McCaya, było niezgrabne, prawie nieczytelne, zwłaszcza w reprodukcjach, w których znacznie zmniejszano rozmiar rysunków. McCay zdawał się nie przykładać wagi do dymków, ich treści i rozmieszczenia w kompozycji. Często zawierają one powtarzające się, nużące monologi wyrażające wzrastający niepokój mówiących i pokazujące, że McCay był utalentowany w sferze graficznej, ale nie w słownej.

Przesadne gadulstwo dialogowe i wielokrotne powtórzenia wynikają z faktu, że McCay miał zwyczaj najpierw rysować kontury dymków, a później wypełniać je wymyślaną na poczekaniu treścią od samej góry do dołu. Jeśli pozostawało mu puste miejsce, wypełniał je tzw. wodolejstwem. W polskim tłumaczeniu dialogi literacko poprawiono, a męczące powtórzenia i beztreściowe treści zredukowane przy zachowaniu merytorycznego sensu.

Kułisy kariery

Zenas Winsor McCay rozpoczął karierę rysownika w latach 1890., a jego prace były wielokrotnie publikowane w czasopiśmie i gazetach. Zasłynął umiejętnością szybkiego rysowania, którą

często wykorzystywał podczas rysowania w wodewilach (podobnie jak Harry Houdini i W.C. Fields). Już przed „Senną zmorą głodomora” i „Małym Nemo w Krainie Snów” McCay interesował się snami. Niektóre z jego wcześniejszych prac – co najmniej dziesięć regularnych pasków komiksowych – miały takie tytuły jak „Daydreams” („Sny na jawie”) czy „It was only a dream” („To był tylko sen”). Paski McCaya nie były pierwszymi opublikowanymi komiksami o tej tematyce. Pracodawca McCaya, „New York Herald”, wydrukował co najmniej trzy takie paski, poczynawszy od „Drowsy Dick” („Śpiący Dick”) Charlesa Reese’a w 1902 roku. Psychoanaliza i interpretacja snów zaczęły pojawiać się w świadomości publicznej po wydaniu w 1900 roku książki Zygmunta Freuda pt. „Objaśnienia marzeń sennych”.

Pierwszy pasek McCaya opowiadał o miłośniku tytoniu, który znalazł się na biegunie północnym, gdzie nie był w stanie znaleźć ani cygara, ani zapalek. W ostatnim kadrze obudził się i odkrył, że to tylko sen. „Herald” poprosił McCaya o przygotowanie serii pasków, ale z motywem grzanek z serem zamiast tytoniu, na co McCay się zgodził. Pasek ukazywał się w „Evening Telegram”, gazecie należącej do „Heralda”. Redaktor „Heralda” wymagał od McCaya posługiwania się pseudonimem, aby odróżnić pasek od innych jego prac. McCay podpisywał „Senną zmorę głodomora” jako „Silas” – imię to zapożyczył od miejscowego śmieciarza. Po przejściu w 1911 roku do gazety „New York American”, należącej do Williama Randolpha Hearsta, McCay porzucił ten pseudonim i podpisywał prace własnym nazwiskiem.

McCay ożenił się w 1891 r., lecz jego małżeństwo nie było szczęśliwe. Według Johna Canemakera, biografa McCaya, McCay przedstawia małżeństwo w „Sennej zmorze głodomora” jako „pole minowe hipokryzji, zazdrości i niezrozumienia”. McCay był bardzo niski, miał zaledwie 150 cm wzrostu. Był zdominowany przez równą mu wzrostem żonę. Rysunki niskich, nieśmiałych mężczyzn zdominowanych przez swoje wyższe lub grubsze żony często pojawiają się w „Sennej zmorze głodomora”. Innym

powtarzającym się motywem był gigantyzm – postacie często przytłaczane były szybko rosnącymi elementami – być może była to kompensacja poczucia małości McCaya. Brat McCaya, Arthur, został umieszczony w zakładzie psychiatrycznym, co mogło zainspirować motyw szaleństwa, również często obecny w pasku.

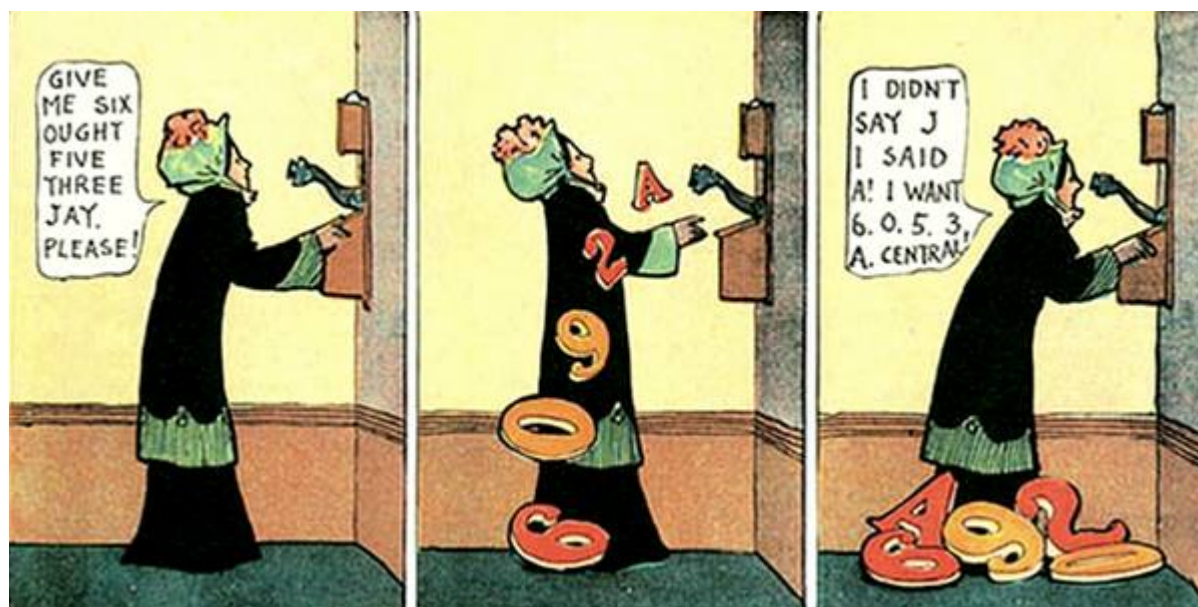

Pomimo ponurego wydźwięku prace McCaya były tak popularne, że William Randolph Hearst zatrudnił go w 1911 roku z gwiazdorskim wynagrodzeniem. Redaktor Hearsta, Arthur Brisbane, uważał prace McCaya za „poważne, a nie śmieszne” i skłonił go do porzucenia pasków komiksowych (w tym „Sennej zmory głodomora” i „Małego Nemo w Krainie Snów”) na rzecz pełnoetatowego zajęcia się ilustrowaniem artykułów wstępnych.

Historia publikacji

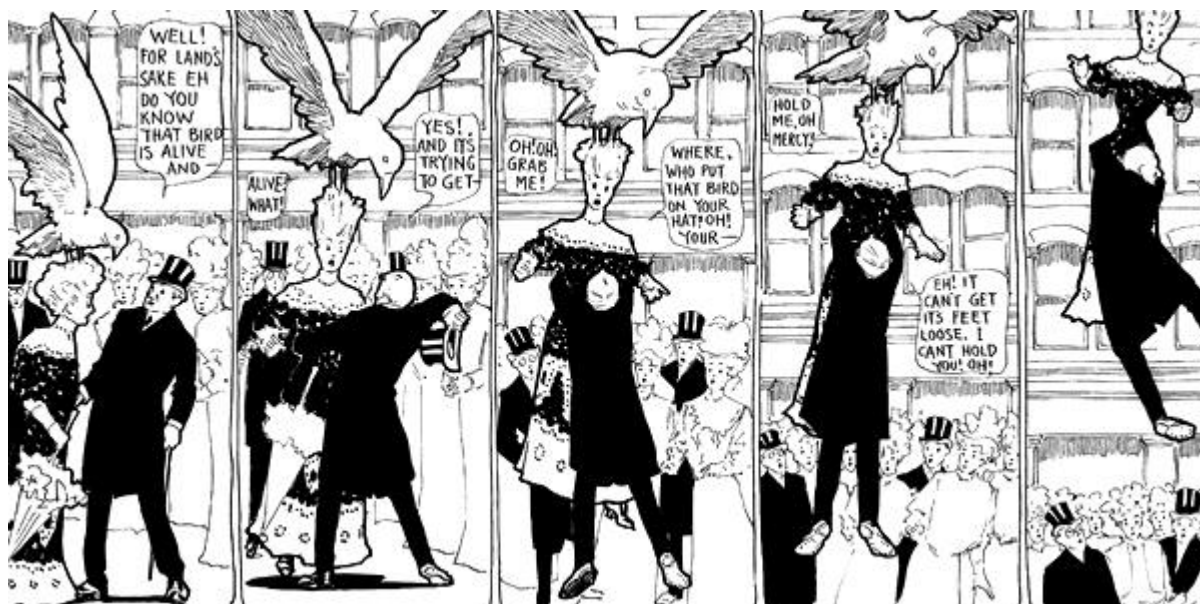
„Senna zmora głodomora” była najdłużej ukazującym się paskiem McCaya. Stworzył on ponad 300 epizodów „Zmory” więcej niż sławniejszego „Małego Nemo”. Pierwszy pasek opublikowano 10 września 1904 roku w „New York Herald”, kilka miesięcy po pierwszej publikacji „Little Sammy Sneeze” McCaya. Był to drugi odnoszący sukcesy pasek McCaya, po tym, jak „Little Sammy Sneeze” zapewnił mu posadę rysownika w „Heraldzie”. „Senna zmora głodomora” ukazywała się w „Evening Telegram”, który był wtedy wydawany przez „Heralda”.

Komiks ukazywał się dwa lub trzy razy w tygodniu. Zazwyczaj zajmował jedną czwartą strony w dni robocze i pół strony w soboty. Pasek z reguły był czarno-biały, ale w 1913 roku 29 epizodów ukazało się w kolorze w „Heraldzie”. Były to paski narysowane między 1908 a 1911 rokiem, których „Telegram” nie chciał wydrukować.

McCay czasami zachęcał czytelników do przesyłania pomysłów na sny do Silasa Śniącego (Silas the Dreamer), na adres „Heralda”. Autor wyrażał podziękowania za pomysły, które zaakceptował, umieszczając „dziękuję...” na pasku obok własnego podpisu. Wśród wyróżnionych osób znalazł się pionier science fiction Hugo Gernsback.

Pierwszy cykl „Sennej zmory głodomora” ukazywał się do 1911 roku. Pojawiła się ona ponownie w różnych gazetach między 1911 a 1913 rokiem, także pod innymi tytułami, jak „Midsummer Day Dreams” („Sny dnia letniego”) i „It Was Only a Dream” („To był tylko sen”). Między rokiem 1923 a 1925 pasek został wskrzeszony pod nowym tytułem „Rarebit Reveries” („Rozmyślania głodomora”). Był sygnowany podpisem Roberta Winsora McCaya Juniora (syna McCaya).

Inspiracje

Naukowcy, tacy jak Claude Moliterni, Ulrich Merkl, Alfredo Castelli i inni, poszukiwali tego, co ich zdaniem wpływało na McCaya podczas pracy nad „Senną zmorą głodomora”. Wśród możliwych inspiracji znajdują się popularna „Księga nonsensu” Edwarda Leara (1870), „The Burgess Nonsense Book” Geletta Burgesa (1901), „Alicja w Krainie Czarów” Lewisa Carrolla (1865) oraz wiele komiksów i ilustracji publikowanych w różnych czasopismach prawdopodobnie znanych McCayowi.

Najbardziej prawdopodobny bezpośredni wpływ na pasek miały „Welsh Rarebit Tales” Harlego Orena Cumminsa. Cummins twierdził, że ten zbiór piętnastu historii science fiction zainspirowały koszmary spowodowane zjedzeniem walijskiej grzanki z serem i homara – co jeszcze bardziej uprawdopodobnia ten wpływ, ponieważ kilka pasków opublikowanych po zakończeniu przez McCaya pracy w „Heraldzie” miało tytuł „Dream of a Lobster Fiend” („Senna zmora homarożercy”).

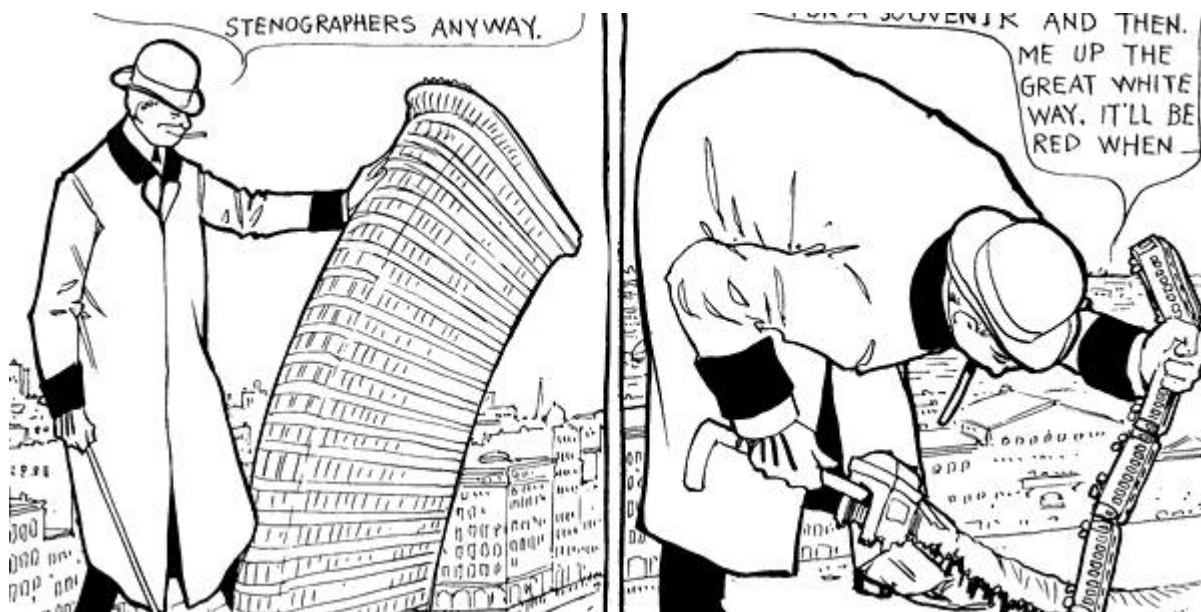
Inne ustalone wpływy obejmują H.G. Wellsa, „Czarnoksiężnika z Krainy Oz” Franka Bauma (1900), „Piotrusia Pana” J. M. Barriego (1904), „Pinokia” Carla Collodiego (1883) „Kciuka inżyniera” Arthura Conan Doyle’a (1889), „Quo Vadis” Henryka Sienkiewicza (1896), „Doktora Jekylla i pana Hyde’a” Roberta

Louisa Stevensona (1886) i „Milionowy banknot” Marka Twaina (1893).

McCay nigdy nie przyznał się do inspiracji Zygmuntem Freudem, którego „Objaśnianie marzeń sennych” zostało wydane w 1900 roku. Według Ulricha Merkla, naukowca zajmującego się twórczością McCaya, McCay prawdopodobnie wiedział o teoriach Freuda, ponieważ były one szeroko relacjonowane i omawiane w środowisku prasowym Nowego Jorku, którego częścią był McCay.

Wydania zbiorcze

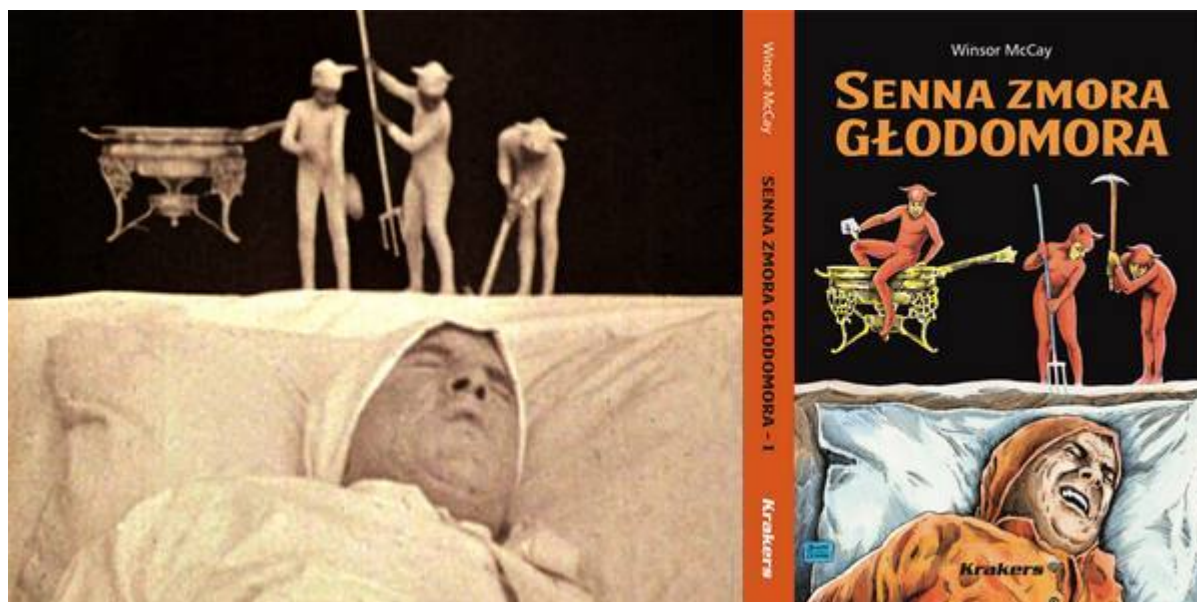
Najwcześniejsze wydanie zbiorcze „Sennej zmory głodomora” ukazało się w 1905 roku nakładem Fredericka A. Stokesa. Zawierało 61 pasków. Dover Publications przedrukowało ten zbiór w 1973 r. w wersji poszerzonej o kilka odcinków i z nowym wstępem. Wydanie Dover nie zawierało ostatniego paska z oryginalnego wydania, ponieważ zawierał on żarty z grupy etnicznej, które według wydawcy nie przypadłyby do gustu odbiorcom w latach 1970.

Epizody „Sennej zmory głodomora” pojawiły się w „Daydreams and Nightmares” („Sny na jawie i koszmary”), zbiorze różnych prac McCaya pod redakcją Richarda Marschalla (Fantagraphics, 1988/2006). Wydawnictwo Checker Books przedrukowało wiele pasków „Sennej zmory głodomora” w ośmiu tomach serii „Winsor

McCay: Early Works" („Winsor McCay: Wczesne dzieła”), a w 2006 roku przedrukowało 183 sobotnie paski w „Dream of the Rarebit Fiend: The Saturdays” („Senna zmora głodomora: Soboty”). Checker Books przedrukowało prawie wszystkie 300 znanych pasków „Sennej zmory głodomora”.

W lipcu 2007 roku Ulrich Merkl, niemiecki historyk sztuki, samodzielnie wydał tom zatytułowany „Dream of the Rarebit Fiend,”, o wymiarach 43,5 cm × 31 cm, liczący 464 strony, w którym znalazło się 369 pasków w pełnym rozmiarze. Wcześniejsze przedruki zmniejszały paski do około jednej trzeciej oryginalnego rozmiaru, co skutkowało utratą szczegółów i słabą czytelnością tekstu. Rozmiar książki sprawił, że automatyczne szycie było niemożliwe, więc trzeba było wykonać je ręcznie. Nakład wynosił 1000 sztuk; do każdego egzemplarza dołączono DVD ze skanami 821 znanych odcinków komiksu, pełny tekst książki, katalog raisonné pasków i przykładowy film animowany McCaya. Paski pochodziły z prywatnej kolekcji Merkla, Cartoon Research Library Uniwersytetu Stanu Ohio i mikrofilmów zakupionych w Nowojorskiej Bibliotece Publicznej, zawierających wszystkie paski opublikowane w „New York Evening Journal”. Merkl powiedział, że średnio potrzebnych było sześć godzin na zeskanowanie i odnowienie paska. Książka zawierała także dwa eseje autorstwa włoskiego wydawcy komiksów, Alfredo Castelliego i jeden Jeremeya Taylora, byłego przewodniczącego International Association for the Study of Dreams (Międzynarodowego Stowarzyszenia Badania Snów).

Wspomniane skany, po dodatkowym retuszu, posłużyły do wydania polskiego nakładem wydawcy „Krakersa”, które jest najpełniejszym wydaniem „Sennej zmory głodomora” drukiem na świecie!

Adaptacje

Prace McCaya były bardzo popularne. Doczekały się adaptacji filmowych samego McCaya i innych twórców, a także myślano o przeniesieniu ich na Broadway. „Opera komiczna lub muzyczna ekstrawagancja” pod tytułem „Dream of a Rarebit Fiend” nie została zrealizowana, chociaż McCay podpisał umowę o współpracy nad nią. Muzyką miał zająć się Max Hirschfeld, a tekstami George Henry Payne i Robert Gilbert Welch.

Film fabularny

Edwin S. Porter, pionier sztuki filmowej, wyprodukował siedmiominutowy film fabularny pod tytułem „The Dream of a Rarebit Fiend” („Senna zmora głodomora”) w 1906 roku dla Edison Manufacturing Company. Film wyreżyserował Edwin S. Porter. Jest to mocno rozbudowana adaptacja odcinka komiksu McCaya z 28 stycznia 1905 roku. W roli głównej wystąpił John P. Brawn. Film reklamowano zachwalając efekty specjalne –

„niektórych trików zdjęciowych nie widziano ani nie próbowano nigdy wcześniej”.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZQjUayvK-EQ>

Fabuła filmu opowiada o Głodomorze, który obżera się w restauracji walijską grzanką z serem. Po wyjściu z lokalu zaczyna mieć zawroty głowy i halucynacje. Desperacko próbuje przytrzymać się słupa lampy, kiedy świat wiruje wokół niego. Policjant pomaga mu wrócić do domu. Tam bohater kładzie się do łóżka i zaczyna mieć coraz większe halucynacje. W sekwencji snu meble zaczynają wędrować po pokoju. Z unoszącego się w powietrzu pojemnika z grzanką wychodzą chochliki i zaczynają uderzać śpiącego w głowę (na podstawie tego sceny narysowano okładkę niniejszego albumu komiksowego). Łóżko zaczyna tańczyć i kręcić się dziko po pokoju, a następnie wylatuje przez okno razem z Głodomorem. Łóżko z miotającym się mężczyzną frunie ponad miastem. Bohater zawisa z tyłu i w końcu zaczepia się o wiatrowskaz na wieży kościelnej. Koszula nocna Głodomora drze się, a on spada z nieba, przebija sufit swojej sypialni i... budzi się po spadnięciu z łóżka.

W 2015 roku Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych wybrała ten film do zachowania w National Film Registry, uznając go za „znaczący kulturowo, historycznie lub estetycznie”.

Filmy animowane

McCay wyprodukował cztery ręcznie rysowane filmy animowane oparte na serii „Senna zmora głodomora”.

Pierwszy nosi tytuł „How a Mosquito operates” („Jak działa komar”). Został zmontowany w grudniu 1911 roku i pokazany rok później. To jeden z najstarszych przykładów animacji rysunkowej. Gigantyczny komar noszący cylinder wlatuje przez okno, aby posilić się krwią leżącego w łóżku mężczyzny, który daremnie próbuje się bronić. Komar opija się tak bardzo, że pęka. Pomysł na film pochodził z paska komiksowego

opublikowanego 5 czerwca 1909 roku. John Canemaker, biograf McCaya, chwali McCaya za umiejętność nadania komarowi charakteru i osobowości.

<https://www.youtube.com/watch?v=JW2mgCHl0dk>

Drugim filmem animowanym był „Bug Vaudeville” („Wodewil robaków”). Opowiada o włóczędze, który wychodzi spośród precyzyjnie narysowanych drzew i zasypia mamrocząc, że sernik przynosi mu dziwne sny. Kilka robaków daje przedstawienie, które kończy się, kiedy pająk chwyta widza filmu (widocznego tylko jako zarys sylwetki) i zjada go w całości. Film miał premierę w 1921 roku i czerpał z doświadczeń McCaya w świecie cyrku i wodewilu. Krytyk filmowy Andrew Sarris pochwalił film za „liniową ekspresję rysunków i intuicyjny rytm aktów”. Dodał, że znany reżyser Federico Fellini „byłby zaszczycony takim wglądem w rytuał przedstawienia”.

Film „The Pet” („Zwierzátko”) opowiada o parze, która adoptuje tajemnicze zwierzę o nienasyconym apetycie. Pochłania ono mleko, kota, meble, truciznę na szczury, przejeżdżające pojazdy, a nawet samoloty i sterowiec, rosnąc coraz bardziej. Kiedy bestia wędruje pośród drapaczy chmur, nadciąga chmara samolotów i sterowców, aby ją zbombardować. Film powstał z inspiracji do odcinka komiksu z 8 marca 1905 roku i miał premierę w 1921 roku. Ten mroczny film był ostatnim, nad którym, według biografy Johna Canemakera, McCay miał „pełną kontrolę twórczą”. Rysownik Stephen R. Bisette określił go „pierwszym w historii filmem o gigantycznym potworze atakującym miasto”.

<https://www.youtube.com/watch?v=pQb3TmGpVog>

Ostatnim filmem animowanym związanym z „Senną zmorą głodomora” był „The Flying House” („Latający dom”). Na tle szybko urbanizujących się Stanów Zjednoczonych z początków XX wieku,

nowoczesny dom ulatuje we śnie kobiety, która zjadła walijskie grzanki z serem. Budynek jest zwyczajny pod każdym względem – dopóki widz nie zajrzy na strych, gdzie mąż kobiety obsługuje ogromną maszynę. Przyczepia on śmigło do wału z przodu domu i mówi żonie, że skoro jego właściciel chce ich wyrzucić za niepłacenie czynszu, to „ukradnie dom”. Para odlatuje w poszukiwaniu miejsca, gdzie właściciel nigdy ich nie znajdzie.

Odwiedzają bagna, ocean, a nawet Księżyc, skąd przepędza ich packą na muchy Człowiek z Księżyca. Dom wyrusza w kosmos. Kobieta boi się, że „zabłądzą w niebie”. Ostatecznie w dom uderza wojskowa rakietą, kończąc koszmar, kiedy kobieta budzi się w swoim łóżku. Film miał premierę w 1921 roku i został przypisany Robertowi, synowi McCaya, choć Canemaker twierdzi, że jest mało prawdopodobne, aby starszy McCay nie był w niego zaangażowany. W recenzji „New York Timesa” z 1921 roku uznano film za „interesujący ze względu na doskonałe rzemiosło i fantastyczny charakter”, chociaż nie był on tak „błyskotliwie zabawny”, jak mógłby być. Krytyk filmowy Richard Eder skonstrastował realistyczną koszmarność filmu z niewinnymi cechami, kojarzonymi z amerykańskimi kreskówkami. W 2011 roku animator Bill Plympton odrestaurował go dzięki środkom zgromadzonym na Kickstarterze. Pokolorował film, a aktorzy Matthew Modine i Patricia Clarkson użyczyli głosów.

Muzyka

Zespół Edison Military Band wykonał utwór pod tytułem „Dream of a Rarebit Fiend” zarejestrowany na fonografie (Edison 9585) w 1907 roku, napisany przez Thomasa W. Thurbana. Muzykę najprawdopodobniej zainspirował film Portera z 1906 roku i mogła ona być przeznaczona jako podkład do niego.

Spuścizna

„Senna zmore głodomora” ustanowiła formułę, którą McCay wykorzystywał później w „Mały Nemo w Krainie Snów”. Słynna scena z chodzącym łóżkiem, kojarzona z „Małym Nemo”, po raz pierwszy pojawiła się w „Sennej zmore głodomora” 31 października 1907 roku.

Jeet Heer, badacz komiksów, nazwał „Senną zmore” „najprawdopodobniej najdziwaczniejszą publikacją gazetową w historii Ameryki”. Merkl wynotowuje przykłady pomysłów i scen z późniejszych dzieł: pasek zawiera sceny, w których mężczyzna kopie psa, policzkuje kobietę, bije niewidomego mężczyznę i wyrzuca przez okno inną kobietę (jak w filmie „Złoty wiek” Luisa Buñuela z 1930 roku), gigantyczne postacie szalejące w wielkim mieście, wspinające się na budynki, niszczące je i pociągi metra (jak w „King Kongu” z 1933 roku). Merkl porównuje pasek z 9 marca 1907 roku, w którym dziecięca sypialnia przemienia się w dżunglę pełną lwów, z opowiadaniem „The Veldt” Raya Bradbury’ego z 1950 roku, a pasek z 26 września 1908 roku przedstawiający rozciągliwą twarz z surrealistycznym obrazem Salvadora Dalego „Miękki autoportret z plasterkiem pieczonego boczku” i operacjami plastycznymi z „Brazil” Terry’ego Gilliana. Stephen R. Bisette porównuje pasek z windami wylatującymi z budynków i inne sceny z

adaptacją „Charliego i fabryki czekolady” Tima Burtona z 2005 roku.

Dzieło McCaya najprawdopodobniej wywarło wpływ na odcinki wczesnego paska komiksowego Franka Kinga „Bobby Make–Believe”. Wielu naukowców uważa, że Carl Barks, zagorzały fan „Małego Nemo”, najprawdopodobniej znał „Senną zmorę głodomora”, która ukazywała się w „The San Francisco Examiner” czytany przez Barksa w okresie dorastania. Kilka epizodów paska „Kaczor Donald” Barksa prawdopodobnie zaczerpnęły tematy z „Sennej zmory”. Uważa się, że wiele scen z filmów animowanych Texa Avery’ego z lat 1943–1954 wyraźnie ujawniają wpływy „Sennej zmory”. Ilustrator science fiction Frank R. Paul narysował wiele okładek pulpowych magazynów inspirowanych „Senną zmorą”.

Art Spiegelman złożył parodystyczny hołd „Sennej zmorze głodomora” w swoim pasku z 1974 roku pt. „Real Dream” („Prawdziwy sen”).

W 1991 roku Rick Veitch rozpoczął tworzenie krótkich komiksów na podstawie swoich snów. Od 1994 roku wydał 21 numerów „Roarin’ Rick’s Rare Bit Fiends” („Zmory Ryczącego Ricka”) w swoim wydawnictwie King Hell Press. John Ashbery opublikował wiersz pod tytułem „Dream of a Rarebit Fiend”.

Tłumaczenie dla „Krakersa”: Katarzyna Bieniaszewska

Źródło oryginalne: [en.Wikipedia.org](https://en.wikipedia.org)

Źródło polskie: [Komiks.ovh](https://komiks.ovh)